

ДИСКУСІЇ

УДК: 657:633.41-027.3:658.589

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ПРОДУКЦІЇ БУРЯКІВНИЦТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ВИРОБНИЦТВА ©

К.В. БУРКО,
асистент кафедри
бухгалтерського обліку,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті проведено короткий аналіз сучасного стану буряківництва в Україні. Визначено, що одним із напрямків відродження, становлення та подальшого розвитку буряківництва є забезпечення швидкого застосування інноваційних розробок. Упровадження нових вітчизняних високопродуктивних гібридів сприяє одержанню високої урожайності цукрових буряків та виведенню України на новий рівень виробництва та реалізації цукру. Встановлено, що впровадження управлінського обліку в науково-дослідних установах спрямоване на вирішення ряду завдань, що пов'язані з їх впливом на рівень виробництва та підвищенням економічної ефективності впровадження результатів досліджень і розробок в буряківництві. Запропоновано систематизувати об'єкти управлінського обліку в буряківництві за сферами діяльності та за етапами проведення робіт. Доведено необхідність виділення в управлінському обліку таких об'єктів, як: нові сорти та гібриди цукрових буряків; нові засоби механізації вирощування цукрових буряків; нові добрива та засоби боротьби з хворобами та шкідниками.

Ключові слова: управлінський облік, цукрові буряки, інновації, наукова діяльність, виробництво, об'єкти управлінського обліку, дослідні господарства.

Табл.: 3. Рис.: 5. Літ.: 15.

ADMINISTRATIVE ACCOUNTING OF BEET GROWING PRODUCTS IN CONDITIONS OF INNOVATIVE PRODUCTION DEVELOPMENT

Burko Kateryna,
Lecturer of Accounting Department,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The article provides a brief analysis of the current state of beet growing in Ukraine. It was determined that one of the areas of revival, formation and further development of sugar beet farming is to ensure the rapid application of innovative developments. The introduction of new domestic high-performance hybrids contributes to obtaining high yields of sugar beet and bringing Ukraine to a new level of production and sale of sugar. It is established that the introduction of management accounting in research institutions is aimed at solving a number of tasks that are associated with their influence on the level of production and increasing the economic efficiency of the implementation of research and

development results in beet growing. It is proposed to systematize the objects of management accounting in sugar beet production by fields of activity and by stages of work. The necessity of distinguishing in the management accounting of such objects as: new varieties and hybrids of sugar beet; new means of mechanizing the cultivation of sugar beet; new fertilizers and means of combating diseases and pests.

Key words: administrative account, sugar beets, innovations, scientific activity, production, objects of administrative accounting, experimental farms.

Tabl.: 3. Fig.: 5. Lit.: 15.

УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЁТ ПРОДУКЦИИ СВЕКЛОВОДСТВА В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРОИЗВОДСТВА

*БУРКО Катерина Владимировна,
ассистент кафедры бухгалтерского учёта,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

В статье осуществлён краткий анализ современного состояния свекловодства в Украине. Определено, что одним из направлений возрождения, становления и дальнейшего развития свекловодства является обеспечение быстрого применения инновационных разработок. Внедрение новых отечественных высокопроизводительных гибридов способствует получению высокой урожайности сахарной свеклы и выведения Украины на новый уровень производства и реализации сахара. Установлено, что внедрение управленческого учёта в научно-исследовательских учреждениях направлено на решение ряда заданий, которые связаны с их влиянием на уровень производства и повышением экономической эффективности внедрения результатов исследований и разработок в свекловодстве. Предложено систематизировать объекты управленческого учёта в свекловодстве по сферам деятельности и по этапам проведения работ. Доказана необходимость выделения в управленческом учёте таких объектов, как: новые сорта и гибриды сахарной свеклы; новые средства механизации выращивания сахарной свеклы; новые удобрения и средства борьбы с болезнями и вредителями.

Ключевые слова: управленческий учёт, сахарная свекла, инновации, научная деятельность, производство, объекты управленческого учёта, опытные хозяйства.

Табл.: 3. Рис.: 5. Лит.: 15.

Постановка проблеми. Ґрунтово-кліматичні та економічні умовами для розвитку буряківництва й виробництва цукру сприяли становленню України як однієї із традиційно цукрових держав світу. Став історією той період, коли Україна засівала мільйони гектарів цукрових буряків. Переробку цукрових буряків здійснювало 192 цукрових заводи (сумарною добовою потужністю 510 тис. т переробки буряків), навколо яких були створені компактні сировинні зони.

Охопивши всі галузі агропромислового виробництва, криза початку дев'яностих років ХХ століття привела до занепаду буряківництва та цукрової промисловості країни. Відсутність сировини через значне зменшення обсягів виробництва цукрових буряків в Україні стала причиною виведення частини цукрових заводів з процесу виробництва цукру.

За останні роки в країні здійснюється ряд заходів, спрямованих на подолання кризових явищ у цукробуряковій галузі. Одним із напрямків відродження, становлення та подальшого розвитку буряківництва є забезпечення швидкого застосування інноваційних розробок. До участі у вирішенні цього завдання залучаються спільні зусилля наукових установ, університетів, виробничих підприємств та бізнесових структур. Так одним із заходів для досягнення ефективного результату в освіті та налагодження тісного зв'язку між навчальним процесом, наукою та виробництвом стало створення у 2013 році на базі Вінницького національного аграрного університету та Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України (ІБКіЦБ НААН) Навчально-науково-виробничого комплексу “Всеукраїнський науково-навчальний консорціум”.

Нові підходи до організаційно-виробничого процесу виробництва продукції буряківництва як джерела інформації для прийняття внутрішніх управлінських рішень вимагають змін у системі управлінського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах сьогодення значних результатів у виробництві сільськогосподарської продукції, до складу якої відносяться і цукрові буряки, можна досягти активним впровадженням інноваційного виробництва, що підтвердили у своїх дослідженнях ряд економістів: С.І. Дем'яненко, Г.М. Калетнік [15], М.І. Кисіль, Л.І. Крачок, М.Й. Малік, Л.В. Молдован, М.В. Роїк [1], П.Т. Саблук [8], С.О. Тивончук, О.Г. Шпикуляк, О.В. Шубравська та ін.

Обліковому забезпеченню інноваційної діяльності присвячені праці таких вчених, як: Н. В. Дуганець, В.М. Жук, В.В. Король, О.О. Левицька, Л.В. Нападівська, І.Б. Садовська та ін.

Питання розвитку теорії та методології управлінського обліку розкриваються у працях таких вітчизняних вчених-економістів, як: П.Й. Атамас, І.А. Білоусова, Н.В. Бондарчук [12], Ф.Ф. Бутинець, С.В. Голов, І.В. Гончарук [14], Я.П. Іщенко [14], М.З. Матвійчук [11], Л.В. Нападівська, М.І. Скрипник, І.В. Стригун [14], М.Г. Чумаченко та ін.

У науковій літературі, переважно, акцентується увага на загальних проблемах становлення управлінського обліку в Україні та особливостях його впровадження на підприємствах аграрної сфери, що займаються виробничою діяльністю, в тому числі і вирощуванням цукрових буряків. Питання стану управлінського обліку, його функцій та об'єктів в науково-виробничих структурах, підпорядкованих НААН України, за сучасних умов є мало дослідженими.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретичних аспектів і практичного впровадження управлінського обліку цукрових буряків в умовах розвитку інноваційного виробництва, на прикладі суб'єктів господарювання, що входять до мережі Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з найважливіших технічних культур сьогодні, яка розповсюджена у багатьох країнах світу, є цукрові буряки. Біля 80% усієї їх посівної площі знаходиться у Європі. Великі площі виділяються під цукрові буряки у Польщі, Німеччині, Італії, Румунії, Чехії, Словаччині, Бельгії, Угорщині, Франції, Англії, США.

За даними Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України найсприятливішими регіонами для вирощування цукрових буряків в Україні є Волинська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська та

Хмельницька області, де можлива врожайність на рівні 55-60 т/га. Вінницька, Житомирська, Київська, Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська та Чернігівська області здатні забезпечити врожайність 50-55 т/га, а Кіровоградська та Чернівецька області – в межах 45-50 т/га [1].

Вирощування цукрових буряків в Україні, як і все сільське господарство, – це високо ризиковане виробництво, яке має свої переваги та недоліки (рис.1).

Рис. 1. Переваги та недоліки вирощування цукрових буряків
 Джерело: авторська розробка

Вартість цукрових буряків як сировини в значній мірі формує собівартість виробленого цукру. Вітчизняні цукрові заводи здійснюють переробку цукрових буряків, вирощених в сільськогосподарських підприємства та господарствах населення.

З 2010 року посівні площі під цукровими буряками в Україні скоротилися майже удвічі (табл. 1). Разом з тим, значно зросла врожайність цієї культури в сільськогосподарських підприємствах. Так у 2016 році середня урожайність складала 49,4 т/га, що на 17,5 т/га більше, ніж в господарствах населення.

Таблиця 1

Динаміка виробництва цукрових буряків

Рік	Всього			У тому числі:				
	Зібрана площа, тис. га	Урожайність, т/га	Валовий збір, тис. т	Сільськогосподарські підприємства			Господарства населення	
				Зібрана площа, тис. га	Частка в загальних посівах, %	Урожайність, т/га	Зібрана площа, тис. га	Урожайність, т/га
2010	492,0	27,9	13749	449,8	91,4	28,1	42,2	25,7
2011	515,8	36,3	18740	462,3	89,6	37,1	53,5	29,8
2012	448,9	41,1	18439	400,3	89,2	42,1	48,6	33,0
2013	270,5	40,0	10789	217,0	80,1	42,0	53,5	31,6
2014	330,2	47,7	15734	297,8	90,2	49,0	32,4	35,1
2015	237,0	43,6	10331	213,1	89,9	44,8	23,9	32,5
2016	291,1	48,2	14011	270,2	92,5	49,4	20,9	31,9

Джерело: Державна служба статистики України [2]

Наразі виробництво цукрових буряків зосереджується у великих інтегрованих структурах з міцними ринковими позиціями, в яких з роками створено повний цикл виробництва: починаючи від вирощування цукрових буряків – до виробництва цукру. Наявність власної сировинної бази значно знижує собівартість виробленого цукру та гарантує безперервність виробничого процесу.

Україні у 2017 році, незважаючи на зниження ринкової ціни та погіршення якості цукрових буряків через несприятливі погодні умови, вдалось виконати плани поставок цукру на зовнішній ринок. Так, за даними НАЦУ “Укрцукор”, за 2017 календарний рік було експортовано 598,7 тис. т цукру на суму \$ 279,9 млн, що на 29% більше, ніж у 2016 році – 465,6 тис. т [3].

Найбільшими імпортерами українського цукру у 2017 році стали Шрі-Ланка – 69,03 тис. т, Туреччина – 49,1 тис. т, Азербайджан – 44,9 тис. т, Судан – 40,0 тис. т, Лівія – 39,9 тис. т та Кот-д’Івуар – 34,5 тис. т, в той час, як у 2016 році основними країнами-покупцями були Шрі-Ланка, Грузія, Туніс, Румунія, Єгипет [3].

Одним із важливих факторів успішного розвитку національної чи галузевої економіки в світі є ступінь її інноваційності. Досвід розвинених країн переконує в тому, що підвищення ефективності виробництва в сільському господарстві досягається переважно за рахунок активізації інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність – це діяльність з перетворення результатів наукової та науково-технічної діяльності на інновації і їх використання для забезпечення конкурентоспроможності та розвитку підприємства [4, с. 90].

У Законі України “Про інноваційну діяльність” інновації визначено, як “новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери” [5].

Інноваційний процес послідовно проходить стадії від розроблення інноваційного продукту до його апробації та впровадження у широке виробництво. Нині процес побудови інноваційної моделі розвитку аграрного сектору в Україні знаходиться в початковій стадії. В її становленні значну роль відіграють науково-

дослідні інститути НААН як суб'єкти інноваційної діяльності та учасники інноваційного процесу. Посильний внесок роблять вищі навчальні заклади аграрної освіти. На державному рівні поступово удосконалюється нормативно-правова база у сфері інноваційної діяльності.

В економічній літературі виділяють чотири типи інновацій у сільському господарстві (рис. 2).

Рис.2. Типи інновацій в сільському господарстві

Джерело: сформовано на основі [6]

Законом України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” від 8 вересня 2011 року № 3715-VI визначено стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, що передбачають технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу на інноваційній основі. Одними із напрямків, що передбачають такі пріоритети в галузі рослинництва, є: формування ринку нових продуктів і високих технологій, що забезпечують зміну виробничого процесу, збільшення обсягів виробництва продукції та зниження її собівартості;

організація інтегрованого виробництва, спроможного конкурувати з високо інтелектуально оснащеними компаніями; створення й запровадження у виробництво нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур [7].

На думку П.Т. Саблука, діяльність науково-дослідних установ аграрного сектору має бути спрямовано на вирішення таких актуальних питань, як: капіталізація результатів наукових досліджень; формування інфраструктури ринку інновацій в АПК, здатної забезпечити оперативний та ефективний трансфер інновацій, у тому числі через посилення асоціативних зв'язків із виробництвом і розвиток інноваційного підприємництва; удосконалення управління виробництвом наукомісткої продукції; забезпечення необхідного рівня фінансування аграрної науки [8, с. 41].

Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України є головною науково-дослідною установою в Україні з фундаментальних та прикладних проблем розвитку наукових досліджень в галузі біоенергетики, буряківництва і інших сільськогосподарських культур. Основними напрямками діяльності Наукової установи в буряківництві є:

- проведення наукових досліджень, селекція, агротехніка, захист рослин, механізація, економіка та організація виробництва буряків, розробка на базі цих досліджень пропозицій з прискорення науково-технічного прогресу в галузі буряківництва;
- розробка адаптованих технологій вирощування цукрових буряків, що базується на використанні нового покоління технічних та хімічних засобів і дозволяє отримувати програмовану продуктивність коренеплодів при мінімальних рівнях собівартості і ресурсовитрат;
- здійснення аналізу техніко-економічного рівня виробництва цукрових буряків, розробка пропозицій з удосконалення організаційних форм виробництва коренеплодів цукрових буряків;
- підвищення кваліфікації співробітників науково-дослідних установ України з буряківництва, підготовка наукових кадрів через докторантуру та аспірантуру Інституту;
- забезпечення виробництва високоякісного насіння цукрових буряків районуваних сортів;
- розробка генетичних та фізіолого-біохімічних технологій створення нових селекційних цукрових буряків, стійких до комплексу несприятливих факторів середовища, придатних для переробки на біопаливо і виробництво цукру;
- створення та впровадження у виробництво нових інтенсивних конкурентоспроможних сортів гібридів цукрових буряків;
- виробництво передбазисного, базисного та оригінального насіння цукрових та кормових буряків;
- науково-технологічне забезпечення галузей України;
- наукове обґрунтування зерно-бурякових сівозмін у нових умовах господарювання та земельних відносин;
- обґрунтування організаційно-економічної моделі оптимального функціонування буряко-цукрового підкомплексу АПК;
- наукове забезпечення впровадження інноваційних розробок в агропромислове виробництво, визначення патентоспроможності та науково-технічного рівня науково-дослідних робіт, розроблення нормативних документів, правова охорона інтелектуальної власності [9].

Дослідно-селекційні станції та дослідні господарства ІБКіЦБ НААН здійснюють організаційно-господарське забезпечення умов для своєчасного та високоякісного проведення наукових досліджень та їх апробації, виробництва оригінального, елітного та репродукційного насіння цукрових буряків. Впровадження нових (стійких до різних вірусних, грибкових хвороб та шкідників) вітчизняних високопродуктивних гібридів сприяє одержанню високої урожайності цукрових буряків та виведення України на новий рівень виробництва та реалізації цукру.

Одним із важливих досягнень в галузі вітчизняного буряківництва є отримання Україною з 1 січня 2018 р. дозволу повноправно брати участь у міжнародній торгівлі насінням цукрових та кормових буряків. Таке рішення було оголошено на щорічному засіданні країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у Парижі. Рішення про розширення участі України в Насінневих схемах ОЕСР відкриє шлях насінню цукрових буряків на світовий ринок, дозволить підвищити сортову чистоту українського насінневого матеріалу, забезпечить зростання урожайності [10].

Важливу роль у процесі забезпечення постійного вдосконалення виробництва продукції буряківництва в умовах інноваційної діяльності відіграє бухгалтерський облік. Перед обліком постає завдання активного сприяння ефективному управлінню у сфері використання природних, фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів з метою забезпечення сталого та конкурентоспроможного розвитку буряківництва.

Управлінський облік найповніше відображає галузеві особливості підприємств та має широкі можливості. У таблиці 2 представлено ознаки сучасного управлінського обліку.

Таблиця 2

Сучасні ознаки управлінського обліку

1	2
Цілі	<ul style="list-style-type: none"> - надання інформаційної допомоги ланці управління; - контроль і прогнозування витрат; - вибір найбільш ефективних шляхів розвитку підприємства; - прийняття оперативних управлінських рішень.
Мета	<ul style="list-style-type: none"> - збір та систематизація інформації щодо використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у відповідності з затвердженими на підприємстві положеннями, нормативами і кошторисами; - аналіз і контроль за доцільністю використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства; - інформаційна підтримка менеджменту всіх ланок і рівнів управління у прийнятті управлінських рішень.
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - визначення стратегії та планування майбутніх операцій підприємства; - контролювання поточної діяльності підприємства; - оптимізація використання виробничо-фінансових ресурсів; - оцінка ефективності діяльності підприємства; - аналіз діяльності різних підрозділів підприємства; - зниження суб'єктивності в процесі прийняття рішень.
Функції	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення інформацією користувачів всіх рівнів управління, необхідної для поточного планування, контролю й прийняття оперативних управлінських рішень;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення інформацією користувачів всіх рівнів управління, необхідної для поточного планування, контролю й прийняття оперативних управлінських рішень; - формування інформації, яка є засобом внутрішнього комунікаційного зв'язку між рівнями управління та різними структурними підрозділами одного рівня; - оперативний контроль і оцінка результатів діяльності внутрішніх підрозділів і підприємства в досягненні мети; - перспективне планування й координація розвитку підприємства в майбутньому на основі аналізу й оцінки фактичних результатів діяльності.
Особливості	<ul style="list-style-type: none"> - орієнтований на внутрішнього користувача; - включає в себе як фінансові, так і нефінансові показники: показники якості, тимчасові показники, час обробки одного замовлення та інші показники; - охоплює систему управління підприємства в цілому і спрямований на забезпечення оптимального використання ресурсів.

Джерело: сформовано на основі [11,12]

Впровадження управлінського обліку в науково-дослідних установах спрямоване на вирішення ряду завдань, що пов'язані з їх впливом на техніко-економічний рівень виробництва, підвищенням економічної ефективності впровадження результатів досліджень і розробок та мінімізацією негативних результатів діяльності окремих структурних підрозділів.

Наукову роботу ІБКіЦБ НААН виконує, як правило, за державними програмами, контрактами (договорами) з Національною академією аграрних наук України. Фінансування таких робіт здійснюється за рахунок бюджетних асигнувань. Також фінансові надходження можуть здійснюватися за науково-дослідні роботи, виконані за договорами з міністерствами, підприємствами та організаціями, а також від реалізації продукції та сировини, отриманої в результаті проведення науково-дослідних робіт та діяльності, пов'язаної з впровадженням науково-технічної продукції [9].

Відносини між ІБКіЦБ НААН, дослідно-селекційними станціями та дослідними господарствами будуються, виходячи з програм науково-дослідних робіт.

Господарюючі суб'єкти, що входять до мережі ІБКіЦБ НААН виділяють для проведення наукових досліджень земельні ділянки, робочу силу, приміщення, техніку, інші необхідні ресурси та обладнання. Також за рахунок своїх коштів вони здійснюють витрати на виконання програм і завдань наукових досліджень, що проводяться на їхній території [9].

Продукція, вирощена на дослідних ділянках, які розташовані на землях дослідно-селекційних станцій та дослідних господарств, є їх власністю [9].

Проведення ІБКіЦБ НААН наукових досліджень, експериментальних впроваджень та виробничої діяльності структурних підрозділів є визначними факторами впливу на управлінський облік виробництва продукції буряківництва (рис. 3).

За допомогою введення управлінського обліку та правильного поєднання основних складових наукової та виробничої сфери діяльності уможливується підвищення ефективності управління виробництвом продукції буряківництва.

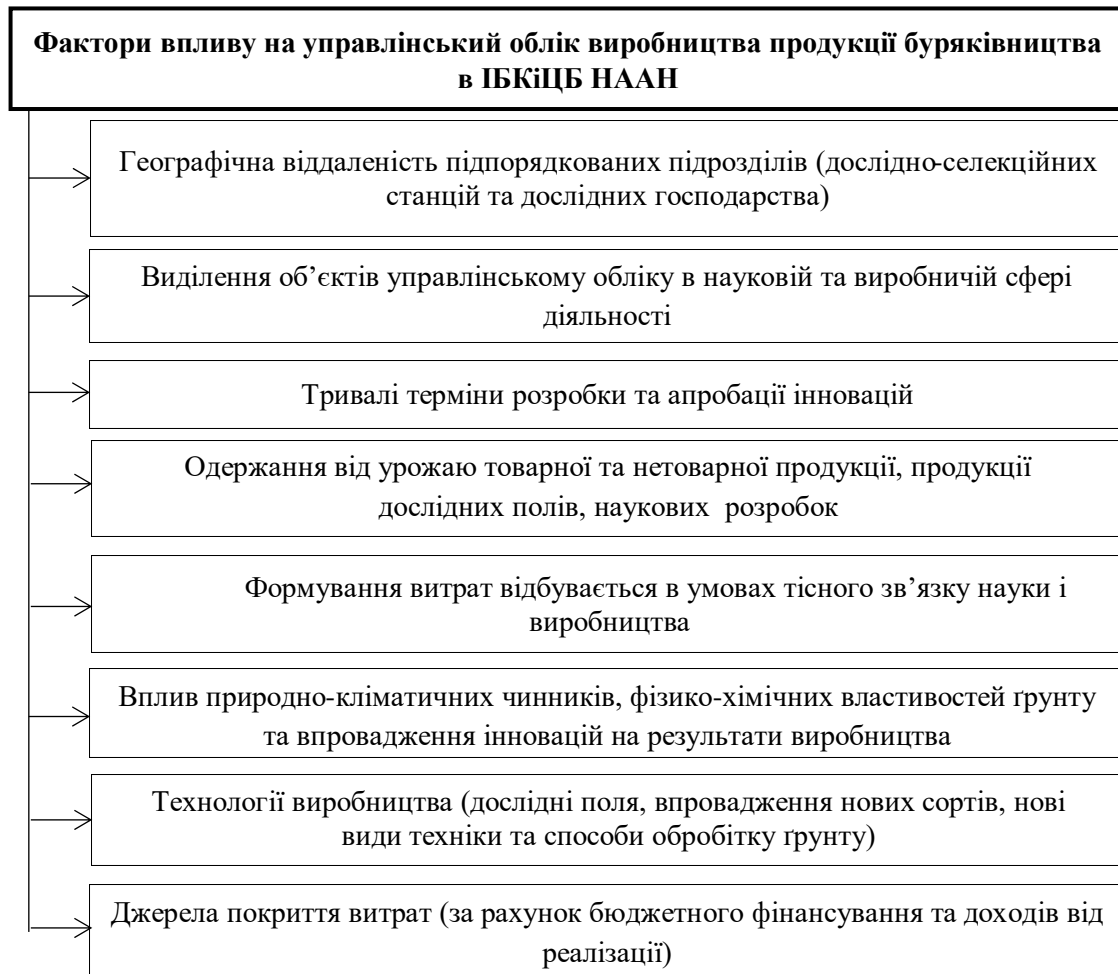

Рис. 3. Фактори впливу на управлінський облік виробництва продукції буряківництва в ІБКІЦБ НААН

Джерело: авторська розробка

Отримання якісної, своєчасної та корисної інформації через систему впровадження управлінського обліку сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень та перспективному плануванню діяльності дослідно-селекційних станцій та дослідних господарств (рис. 4).

Інноваційна діяльність підпорядкована досягненню головної мети – максимально повному задоволенню запитів споживачів за кількістю і якістю запропонованої продукції, послуг при мінімальних витратах на їх розробку, впровадження та реалізацію [13, с. 91].

З метою прийняття ефективного управлінського рішення в управлінському обліку для аналізу використовують не лише показники собівартості, але й інформацію з інших джерел внутрішнього та зовнішнього характеру, які зумовлюють конкурентоспроможність та цінність продукту для споживачів. Також аналізу підлягає інформація, яку надають структурні підрозділи за етапами виконання робіт.

Рис. 4. Управління виробництвом продукції буряківництва підприємств мережі ІБКіЦБ НААН через систему впровадження управлінського обліку

Джерело: авторська розробка

Тому, враховуючи специфіку діяльності установ та підприємств мережі ІБКіЦБ НААН, пропонуємо виділяти об'єкти управлінського обліку в буряківництві у науковій та у виробничій сфері за такими етапами, як: розробка, апробація, дослідне впровадження, виробництво (рис. 5).

З метою обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом конкурентоспроможної продукції буряківництва, на наш погляд, у підприємствах мережі ІБКіЦБ НААН мають бути виділені в окрему групу об'єктів управлінського обліку такі інновації, як: нові сорти та гібриди цукрових буряків; нові засоби механізації вирощування цукрових буряків; нові добрива та засоби боротьби з хворобами та шкідниками; нові виробничі управлінські та інформаційні технології.

Ефективне управління виробництвом продукції буряківництва не можливе без системи звітності. Сучасні форми фінансової звітності містять узагальнені показники та зорієнтовані на зовнішніх користувачів інформації. Для своєчасного реагування на зміни, що впливають на діяльність підприємства в цілому та окремих його структурних підрозділів потрібна якісна оперативна інформація, яку можна отримати через систему показників внутрішньої управлінської звітності. В Україні наразі відсутні єдині форми внутрішньої звітності, тому підприємства розробляють їх самостійно, з урахуванням особливостей діяльності та потреб управління різного рівня.

Як стверджують І.В. Гончарук, Я.П. Іщенко, І.В. Стригун, формування внутрішньої бухгалтерської звітності в мережі ІБКіЦБ НААН засноване на збалансованій системі показників, корисних для менеджерів різних рівнів (підприємство (установа), Інститут, НААН). Фахівцями ІБКіЦБ НААН розроблена і використовується система управлінської бухгалтерської звітності, яка реально забезпечує як менеджмент вищої установи та Інституту, так і менеджерів підприємств мережі, що підзвітні вищій установі, необхідною управлінською інформацією [14, с. 38].

Рис. 5. Групування об'єктів управлінського обліку в буряківництві за сферами діяльності та за етапами проведення робіт установ та підприємств мережі ІБКіЦБ НААН

Джерело: авторська розробка

У таблиці 3 представлено аналіз відображення об'єктів управлінського обліку буряківництва у формах внутрішньої управлінської звітності підприємств мережі ІБКіЦБ НААН.

Проведений аналіз форм управлінської звітності вказує на пріоритетність інформації щодо насіння цукрових буряків як одного із основних факторів забезпечення цукрової промисловості якісною сировиною. Заготівля цукровими заводами буряків без врахування їхнього сорту призводить до значних втрат при їх зберіганні та зменшення виходу цукру.

Як стверджують науковці, на продуктивність цукрових буряків впливає багато факторів, чи не головним з них є якість насіння, сорт (гібрид) буряків. Важливе місце в отриманні максимальних врожаїв цукрових буряків з високими технологічними якістьями належить селекційній роботі, адже з селекцією нерозривно пов'язане насінництво, яке в своїй організаційній структурі відображає рівень її розвитку [15, с. 17].

Подальший ефективний розвиток цукробурякового виробництва не можливий без впровадження новітніх технологій. Важливим фактором, який дозволить впровадження даних технологій, є відновлення та подальший розвиток вітчизняної

селекції і насінництва цукрових буряків на основі стабілізації, збільшення обсягів виробництва власного насіння цукрових буряків як базової частини цукробурякового підкомплексу АПК [15, с.8].

Таблиця 3

Відображення об'єктів управлінського обліку буряківництва у формах внутрішньої управлінської звітності підприємств мережі ІБКіЦБ НААН

Форми внутрішньої звітності	Показники	Об'єкти управлінського обліку			
		Цукрові буряки (фабричні)	Цукрові буряки (магочні)	Висадки цукрових буряків (на насіння)	Насіння цукрових буряків
Аналіз фінансово-господарської діяльності установ та підприємств за 20 рік	Площі зайняті під посівами	+	+	+	
	Урожайність	+			+
	Валовий збір урожаю	+	+		
	Продаж	+			+
	Ціни реалізації	+			+
	Дебіторська заборгованість				+
	Кредиторська заборгованість				+
Інформаційний звіт про реалізацію наукоємної сільськогосподарської продукції отриманої з дослідних полів ДСС за 20_ року	Кількість зібраної та реалізованої продукції, ціна та виручка (за сортами гібридами товарна продукція)	+			+
Інформація про надходження та використання наукоємної продукції з дослідних полів за 20 рік	Кількість отриманого насіння (добазове (розсадники), базове (супереліта, еліта), сертифіковане (репродукційне), фабричне насіння цукрових буряків та використання за напрямками			+	+
Інформація про наявність, придбання та використання насіння сільськогосподарських культур, інших матеріально-технічних ресурсів ДСС /ДПДГ за 20_ року	Кількість, ціна та вартість насіння на початок та кінець року і надходження та використання насіння за рік				+
Інформація про наявність сільськогосподарської продукції та матеріальних ресурсів станом на 01 січня 20_ року	Кількість та вартість насіння				+
Інформація про рівень цін реалізації на продукцію власного виробництва, які склалися за січень-грудень 20_ року	Кількість, ціна та вартість реалізованої продукції	+			+
Розшифровка доходів (виручки) та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт та послуг) за 20_ рік	Кількість, собівартість, ціна, виручка та фінансовий результат від реалізованої продукції	+			+

Джерело: авторська розробка на основі внутрішньої управлінської звітності підприємств мережі ІБКіЦБ НААН

Висновки. Процес від наукової розробки до товарного виробництва в буряківництві є тривалим. Із впровадженням інновацій у буряківничу галузь види продукції (коренеплоди, насіння, гичка), як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей (наприклад, вища врожайність та цукристість). У процесі розробки, апробації та вирощування елітного та репродукційного насіння нових сортів і гібридів цукрових буряків беруть участь ряд наукових установ та господарств, що входять до мережі ІБКіЦБ НААН України. Особливості такої діяльності посилюють важливість інформації управлінського обліку як бази ефективного управління витратами та збільшення обсягу виробництва якісної продукції в науковій та виробничій сфері.

Запропонована нами класифікація об'єктів управлінського обліку в буряківництві у науковій та виробничій сфері за етапами робіт (розробка, апробація, дослідне впровадження, виробництво) сприяє отриманню інформації для потреб внутрішнього управління на всьому шляху створення наукоємної продукції. Це дає можливість фактичного обліку використаних ресурсів, встановлення реальних відхилень від норм із визначенням причин перевитрат і шляхів їх недопущення.

Список використаних джерел

1. Роїк, М.В. Буряки: монографія / М.В. Роїк. К.: XXI вік-РАА ТРУД-КІІВ, 2001. 320 с.
2. Рослинництво України 2016: Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України. 166 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.
3. Новини членів НАЦУ “Укрцукор” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrsugar.com/uk/post/eksport-cukru-zris-majze-na-tretinu>.
4. Петрович Й.М. Управління діяльністю організаційно-виробничих систем: Навч. посібник. К.: Знання, 2013. 510 с.
5. Закон України “Про інноваційну діяльність” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15/card6>.
6. Ширма В.В. Організація інноваційного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств / В.В. Ширма // Економіка та управління АПК . 2013. Вип. 10. С. 197-201.
7. Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
8. Саблук П.Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні / П.Т. Саблук // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2016. № 9. С. 34-42.
9. Статут Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bio.gov.ua/sites/default/files/statut.pdf>.
10. Відтепер українське насіння буряків може постачатись на ринок ЄС [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agrodep.kh.gov.ua/ru/novosti-ru/vidteper-ukrayinske-nasinnya-buryakiv-mozhe-postachatis-na-rinok-yes>.
11. Матвійчук М.З. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві / М.З. Матвійчук // Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 299-305. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_73.
12. Бондарчук Н.В. Управлінський облік, як основа для створення нових і ефективних систем управління підприємством / Бондарчук Н.В. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/42.pdf>.

13. Бухало О.В. Вплив інноваційної діяльності на розвиток ресурсного потенціалу аграрних підприємств / О.В. Бухало // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. 2015. Вип. 2(1). С. 90-95. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2\(1\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2(1)) 17.

14. Гончарук І.В. Організаційні аспекти облікового забезпечення управління в інтегрованих науково-виробничих структурах (на прикладі Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків Національної академії аграрних наук України) / І.В. Гончарук, Я.П. Іщенко, І.В. Стригун // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. - № 9. С. 33-45. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_9_5.

15. Калетнік Г.М. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва насіння цукрових буряків / Г.М. Калетнік, В.І. Старосуд, С.Е. Амонс // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 10. С. 7-23. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_10_3.

References

1. Roik, M.V. (2001). *Buriaky [Beets]*. Kyiv. XXI age-RIA LABOUR-KYIV, 320 [in Ukrainian].

2. Roslynnystvo Ukrainy 2016: Statystychnyi zbirnyk [Plant-growing of Ukraine 2016: Statistical collection]. Kyiv: *Government service of statistics of Ukraine*, 166. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm [in Ukrainian].

3. Novyny chleniv NATsU “Ukrtsukor” [News of members of Natsu “Ukrtsukor”]. (n.d.). *ukrsugar.com*. Retrieved from: <http://www.ukrsugar.com/uk/post/eksport-cukru-zris-majze-na-tretinu> [in Ukrainian].

4. Petrovych Y.M. (2013). *Upravlinnia diialnistiu orhanizatsiino-vyrobnychkykh system [Management of activity of organization and production systems]*. Kyiv, Znannia, 510 [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy “Pro innovatsiinu diialnist” [The Law of Ukraine “On the innovative activity”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> [in Ukrainian].

6. Shyrma V.V. (2013). Orhanizatsiia innovatsiinoho zabezpechennia funkcionuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv [Organization of the innovative providing of functioning of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnia APK – AIC Economics and Management*, 10,197-201[in Ukrainian].

7. Zakonom Ukrainy “Pro prioryetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini” [The Law of Ukraine “On priority directions of innovative activity in Ukraine”]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> [in Ukrainian].

8. Sabluk P.T. (2016). Innovatsiina model rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy ta rol nauky v yii stanovlenni [An innovative model of development of agrarian the sector of economy of Ukraine and role of science in its forming]. *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku. Seriiia “Ekonomika ta menedzhment” – Problems of innovative investment of development. Series “Economy and management”*, 9, 34-42 [in Ukrainian].

9. Statut Instytutu bioenerhetychnykh kultur i tsukrovykh buriakiv NAAN Ukrainy [Statute of the Institute of Bioenergetic Crops and Sugar Beet of NAN of Ukraine]. (n.d.). *bio.gov.ua*. Retrieved from: <http://bio.gov.ua/sites/default/files/statut.pdf> [in Ukrainian].

10. Vidteper ukrainske nasinnia buriakiv mozhe postachatys na rynok YeS [The Ukrainian seed of beets can be supplied from now on to the market of EC]. (2018). *agrodep.kh.gov.ua*. Retrieved from: <http://agrodep.kh.gov.ua/ru/novosti-ru/vidteper-ukrayinske-nasinnya-buryakiv-mozhe-postachatis-na-rinok-yes>[in Ukrainian].

11. Matviichuk M.Z. (2013). Teoretychni aspekty funktsionuvannia upravlinskoho obliku na pidpriemstvi [Theoretical aspects of functioning of administrative account at an enterprise]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economics*, 6, 299-305. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_73 [in Ukrainian].

12. Bondarchuk N.V. Upravlinskyi oblik, yak osnova dlia stvorennia novykh i efektyvnykh system upravlinnia pidpriemstvom [Administrative accounting as a basis for creation of a new and effective control system by the enterprise]. (n.d.). *pdaa.edu.ua*. Retrieved from <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/42.pdf> [in Ukrainian].

13. Bukhalo O.V. (2015). Vplyv innovatsiinoi diialnosti na rozvytok resursnoho potentsialu ahrarnykh pidpriemstv [Influence of innovative activity on development of resource potential of agrarian enterprises]. *Naukovyi visnyk Mukachevskoho derzhavnoho universytetu. Ser. Ekonomika – Scientific Herald of the Mukachevo State University. Ser. Economics*, Issue 2(1), 90-95. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2\(1\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2015_2(1)_17) [in Ukrainian].

14. Honcharuk I.V., Ishchenko Ya.P. & Stryhun I.V. (2017). Orhanizatsiini aspekty oblikovoho zabezpechennia upravlinnia v intehrovanykh naukovo-vyrobnychykh strukturakh (na prykladi Instytutu bioenerhetychnykh kultur i tsukrovykh buriakiv Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy) [Organizational aspects of accounting management at integrated research and production structures (based at the institute of bioenergy crops and sugar beets of the National academy of agrarian sciences of Ukraine)]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity*, 9, 33-45. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_9_5 [in Ukrainian].

15. Kaletnik H.M. Starosud V.I., & Amons S.E. (2017). Orhanizatsiino-ekonomichni zasady pidvyshchennia efektyvnosti vyrobnytstva nasinnia tsukrovykh buriakiv [Organizational and economic principles of improving the efficiency of production of sugar beet seeds]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity*, 10, 7-23. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_10_3 [in Ukrainian].

Інформація про автора

БУРКО Катерина Володимирівна – асистент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: k.burko@i.ua).

BURKO Kateryna – Lecturer of Accounting Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3 Soniachna Str., e-mail: k.burko@i.ua).

БУРКО Екатерина Владимировна – ассистент кафедры бухгалтерского учёта, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: k.burko@i.ua).

